

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В МІЖГАЛУЗЕВИХ МОДЕЛЯХ "ВИТРАТИ – ВИПУСК"

УДК 338.001.36

Луцков В. О.

За допомогою аналізу диспропорцій у міжгалузевих моделях "витрати – випуск" висвітлено особливості відтворення капіталу України в умовах глобальної фінансової кризи. В основу дослідження покладено авторський підхід до розрахунку міжгалузевих економічних комплексів України з використанням показників повних та прямих витрат у докризовий і посткризовий періоди. За допомогою структурного аналізу впливу світової фінансової кризи показано, що очевидною є негативна тенденція зниження показників, зокрема в тих галузях, із якими пов'язані існуючі рамки економічного зростання національної економіки.

Ключові слова: капіталоутворення, конкурентоспроможність, витратомісткість, структурні зміни, структурний аналіз, міжгалузевий баланс, відтворення капіталу, повні витрати, прямі витрати.

СТРУКТУРНИЙ АНАЛИЗ ВОССОЗДАНИЯ КАПИТАЛА УКРАИНЫ В МЕЖОТРАСЛЕВЫХ МОДЕЛЯХ "ЗАТРАТЫ – ВЫПУСК"

УДК 338.001.36

Луцков В. О.

С помощью анализа диспропорций в межотраслевых моделях "затраты – выпуск" раскрыты особенности воспроизведения капитала Украины в условиях глобального финансового кризиса. В основу исследования положен авторский подход к расчету межотраслевых экономических комплексов Украины с использованием показателей полных и прямых затрат в докризисный и посткризисный периоды.

С помощью структурного анализа влияния мирового финансового кризиса показано, что очевидной является негативная тенденция снижения показателей, в частности в тех отраслях, с которыми связаны существующие рамки экономического роста национальной экономики.

Ключевые слова: капиталообразование, конкурентоспособность, затратоемкость, структурные изменения, структурный анализ, межотраслевой баланс, воспроизведение капитала, полные затраты, прямые затраты.

STRUCTURAL ANALYSIS OF UKRAINE CAPITAL REPRODUCTION IN INTERBRANCH MODELS OF "INPUT – OUTPUT" TABLES

UDC 338.001.36

Lutskov V. O.

In the article features of Ukraine capital reproduction in the conditions of global financial crisis are opened by means of the analysis of disproportions in interbranch models of "input – output" tables. The author's approach to calculation of interbranch economic complexes of Ukraine with using of indicators gross and direct expenses in the pre-crisis and post-crisis periods is put on a research basis. Conspicuity of negative tendency of decreasing indicators, in particular in branches, with which existing frameworks of economic growth of national economy are connected, is shown by means of the structural analysis of influence of world financial crisis.

Key words: formation of capital, competitiveness, expense capacity, structural changes, structural analysis, interbranch balance, capital reproduction, gross expenses, direct expenses.

Наслідком світової фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр. стали істотні якісні та кількісні зрушення у структурі суспільного виробництва, якій у передкризовий період стало властивим не тільки задоволення усіх основних потреб у товарах і послугах, але й перетворення на дві взаємопов'язані сфери: власне виробництво і сферу послуг. Зазначені зміни спричинили якісні перетворення у сутності основного фактора суспільного виробництва, яким є капітал.

Капітал – одна з головних домінант функціонування та розвитку економічної системи, котра є продуктивною силою, що забезпечує виробничий процес засобами праці. Як суспільно-економічна функція останніх він опосередковує підприємницький потенціал нації. Завдяки приватизації державних підприємств і персоніфікації капіталу як ринкового інституту в Україні були змінені передумови для формування структури капіталу.

Вагомий внесок у розроблення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із функціонуванням капіталу, зробили вітчизняні вчені, зокрема О. Барановський, П. Гайдучський, В. Геєць, Б. Данилишин, В. Загорський, В. Кузнецов, В. Отецький, О. Рогач, А. Степаненко, В. Федоренко, М. Чумаченко, Л. Шинкарук та ін. Як відзначив Геєць В. М.: "Як приплив, так і відплив капіталу потребують продуманих і зважених підходів регулювання, і навіть такі країни, як США, котрі в минулі роки сповідували в цій сфері максимально ліберальну політику, зараз усерйоз замислюються про необхідність перегляду ключових принципів у цій сфері" [1].

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемам оцінки та функціонування капіталу, майже відсутні науково обґрунтовані пропозиції щодо моделей капіталоутворення чи механізму залучення прямих іноземних інвестицій, які сприяли б оптимізації обсягів і пропорцій внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Продемонструвати конкретні параметри відтворення, за яких відбувається взаємозв'язок між випусками виробництва продукції кожної з галузей економіки та спрямуванням відповідних цим галузям

груп товарів і послуг на кінцеві народногосподарські потреби – невиробничого споживання, нагромадження та експорту, дозволяє структурний аналіз відтворення в міжгалузевих моделях "витрати – випуск".

Ефективне збалансування випусків, що виражають виробничо-технологічні можливості країни та задають галузевий розподіл факторів виробництва зі зростаючими кінцевими потребами, є одним з головних напрямів економічної політики держави, узгодження інтересів економічних агентів. У даному підході розглядаються ті проблеми перетворення випусків у кінцеві витрати, які пов'язані із суспільними витратами на проміжний продукт. Співвідношення проміжного і кінцевого продукту визначає міру "товарності" економіки, а значить, її ефективності та конкурентоспроможності.

Перше представлення кругообігу суспільного продукту в матричній формі здійснив Ф. Кене у XVIII ст. для економіки з трьома господарськими класами – фермерами, землевласниками та ремісниками [2]. Вже така спрощена модель давала можливість аналізувати галузеві ефективності виробництва шляхом зіставлення перенесеної та новоствореної вартості у формі коефіцієнтів прямих витрат. Проте своєї довершеності метод міжгалузевого аналізу набув з винайденням В. Леонтьєвим категорії повних витрат [3]. Матриця коефіцієнтів повних витрат відповідає серцевині таблиці "витрати – випуск" – квадратній матриці міжгалузевих продажів-купівель – і перебазовує відносні рівні проміжних витрат від випусків продукції до кінцевих продажів. За своїм математичним змістом матриця повних витрат є оберненою до матриці коефіцієнтів прямих витрат. Вона повністю показує вплив екзогенної зміни кінцевого попиту на усі галузі економіки і розкриває взаємні відносини між усіма галузями у зв'язку їх виробничого споживання. Отже, матриця Леонтьєва виступає в ролі мультиплікатора виробництва, спричиненого приростом кінцевого попиту. Застосування матриці повних витрат дозволяє з'ясувати технологічну взаємозалежність виробничого комплексу і відстежити виникнення попиту на продукцію, що випускається, з точки зору

потреб кінцевого споживання, яке є частиною усього кінцевого попиту в рамках усїєї системи.

Нижче з використанням показників повних та прямих витрат проводиться співставлення міжгалузевих економічних комплексів України в докризовий (2006 р.) і посткризовий (2009 р.) періоди.

З метою наочного представлення таблиці "витрати – випуск", зазначені у списку джерел до таблиць, приведені до порівняного вигляду: їхні номенклатури видів економічної діяльності агреговані до узгодженого зручного переліку з 31 галузі.

Для економіки в цілому повні витрати визначаються простим перерахунком прямих витрат з відносних одиниць вартості випуску до одиниць валового внутрішнього продукту, проте прямі витрати в таблицях "витрати – випуск" з причин, що викладаються у спеціальній літературі з міжгалузевого балансу, виглядають дещо по-іншому, ніж безпосередньо за показниками національних рахунків [4]. Це спричинено тим, що в оборот сукупного та проміжного продуктів включається подвійний рахунок продукції галузей, які формують торговельно-транспортну націнку, а також сукупний випуск, як і кінцевий продукт, приймаються не в основних цінах, відповідно до яких обчислюється виручка виробників, а за ринковою вартістю, що її сплачують кінцеві споживачі, тобто включаючи чисті податки на продукти.

У табл. 1 подана порівняльна будова річного продукту економіки у відносних коефіцієнтних одиницях. Зі сторони виробництва вона представлена коефіцієнтами прямих витрат та їх вагою базою – структурою випуску, з боку кінцевого продукту – відповідно коефіцієнтами повних витрат та структурою реалізованого ВВП. Для обох видів продукту проведено зважування галузевих коефіцієнтів витрат за відповідною структурою з тим, щоб вивести у вигляді відсоткових чисел внесок галузі у загальний народногосподарський результат, а також визначено відхилення показників 2009 р. від 2006 р. за витратним фактором. Усі відхилення повністю є адитивними.

У "виробничому" блоці табл. 1 коефіцієнт кінцевого продукту – первинних доходів у виробленому ВВП – виступає як різниця між коефіцієнтом загального випуску, який дорівнює одиниці, та коефіцієнтом прямих витрат. У "реалізаційному" блоці вже коефіцієнт кінцевого продукту – ревізованого ВВП – дорівнює одиниці, а коефіцієнт повних витрат перевищує його на відносну величину проміжного споживання.

Коефіцієнти прямих витрат для кожної галузі відображають суму витрат продукції різних галузей на одиницю її випуску, коефіцієнти повних витрат – витрати продукції даної галузі на одиницю сукупного кінцевого продукту.

Таблиця 1

Витратні коефіцієнти в Україні в 2006, 2008, 2009 рр.

Види економічної діяльності	Сумарний коефіцієнт прямих витрат на одиницю випуску		Питома вага галузей у випуску, %		Річні відхилення за зваженими прямими витратами, відсоткових чисел			Сумарний коефіцієнт повних витрат на одиницю кінцевого продукту (ВВП)		Питома вага галузей у ВВП, %		Річні відхилення за зваженими повними витратами, відсоткових чисел		
	2006	2009	2006	2009	2006	2009	Усього	2006	2009	2006	2009	2006	2009	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Сільське, лісове, рибне господарство та мисливство	0,616	0,638	8,00	8,07	4,93	5,15	0,22	2,393	2,431	7,79	7,49	18,65	18,21	-0,44
Добування вугілля, лігніту і торфу; добування уранової і торієвої руд	0,583	0,509	1,62	1,73	0,95	0,88	-0,07	2,346	2,183	1,71	2,17	4,02	4,74	0,72
Добування вуглеводнів та пов'язані з ним послуги	0,441	0,448	0,98	0,89	0,43	0,40	-0,03	1,967	1,949	1,39	1,26	2,73	2,46	-0,27
Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	0,617	0,607	1,61	1,63	1,00	0,99	-0,01	2,504	2,454	1,57	1,64	3,92	4,03	0,11
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,706	0,699	11,11	12,62	7,85	8,82	0,97	2,677	2,621	8,26	9,74	22,12	25,53	3,42
Легка промисловість	0,650	0,659	1,78	1,62	1,16	1,06	-0,09	2,458	2,431	1,58	1,41	3,88	3,43	-0,45
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини; целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	0,710	0,727	1,95	1,92	1,39	1,39	0,01	2,807	2,861	1,43	1,34	4,02	3,83	-0,19

Виробництво коксу; ядерних матеріалів; продуктів нафтоперероблення	0,826	0,851	4,72	4,16	3,90	3,54	-0,36	2,796	2,856	2,09	1,58	5,83	4,51	-1,32
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,742	0,787	4,05	3,49	3,01	2,74	-0,26	2,810	2,845	2,65	1,90	7,44	5,42	-2,02
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	0,716	0,796	1,92	1,70	1,38	1,35	-0,02	2,691	2,857	1,38	0,89	3,71	2,53	-1,18
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,777	0,871	10,38	7,44	8,07	6,48	-1,59	3,033	3,239	5,86	2,46	17,79	7,97	-9,81
Машинобудування	0,734	0,729	7,54	6,09	5,53	4,44	-1,09	2,857	2,788	5,07	4,24	14,49	11,81	-2,68
Інші галузі промисловості	0,749	0,652	0,97	0,78	0,73	0,51	-0,22	3,004	2,665	0,62	0,70	1,86	1,86	0,00
Електроенергетика, газо-, тепло- та водопостачання	0,544	0,579	3,83	3,98	2,08	2,31	0,22	2,167	2,280	4,41	4,29	9,57	9,79	0,22
Будівництво	0,645	0,692	4,84	3,47	3,12	2,40	-0,72	2,696	2,913	4,35	2,74	11,73	7,97	-3,75
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,435	0,455	8,97	10,29	3,90	4,68	0,77	1,993	1,960	12,83	14,36	25,57	28,16	2,59
Діяльність готелів та ресторанів	0,500	0,517	0,92	0,86	0,46	0,44	-0,02	2,223	2,266	1,17	1,06	2,60	2,40	-0,20
Діяльність транспорту	0,456	0,443	5,96	6,27	2,72	2,78	0,06	2,063	2,046	8,21	8,94	16,94	18,29	1,36
Діяльність пошти та зв'язку	0,467	0,472	2,20	1,90	1,03	0,90	-0,13	2,096	2,108	2,97	2,57	6,22	5,41	-0,81
Фінансова діяльність; оплата послуг фінансових посередників	0,663	0,266	2,68	3,94	1,78	1,05	-0,73	1,578	1,461	2,28	1,83	3,60	2,67	-0,93
Операції з нерухомим майном; оренда машин та устаткування; прокат побутових виробів і предметів особистого вжитку	0,400	0,819	2,67	3,96	1,07	3,24	2,17	1,775	1,959	4,06	5,84	7,21	11,44	4,23
Діяльність у сфері інформатизації	0,469	0,501	0,31	0,53	0,15	0,27	0,12	2,099	2,154	0,42	0,68	0,88	1,46	0,59
Дослідження та розробки	0,418	0,376	0,46	0,43	0,19	0,16	-0,03	2,007	1,898	0,67	0,68	1,35	1,29	-0,05
Діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, інжинірингу; надання послуг підприємцям	0,515	0,481	1,69	2,67	0,87	1,29	0,42	2,208	2,013	2,08	3,55	4,59	7,14	2,55
Державне управління	0,270	0,234	2,61	2,62	0,70	0,61	-0,09	1,609	1,556	4,82	5,14	7,75	8,00	0,24
Освіта	0,270	0,296	2,67	3,10	0,72	0,92	0,20	1,641	1,698	4,93	5,58	8,09	9,48	1,39
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,369	0,355	2,08	2,35	0,77	0,84	0,07	1,912	1,914	3,33	3,88	6,37	7,42	1,05

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Санітарні послуги, прибирання сміття та знищення відходів	0,569	0,563	0,28	0,34	0,16	0,19	0,03	2,407	2,368	0,31	0,38	0,74	0,89	0,15
Діяльність громадських організацій	0,471	0,455	0,15	0,16	0,07	0,07	0,00	2,010	1,964	0,20	0,22	0,41	0,43	0,02
Діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг	0,467	0,474	0,81	0,81	0,38	0,38	0,00	1,965	1,977	1,10	1,09	2,15	2,15	-0,01
Надання індивідуальних послуг	0,279	0,335	0,25	0,21	0,07	0,07	0,00	1,668	1,797	0,45	0,36	0,76	0,65	-0,11
Разом	0,605	0,609	100	100	60,5	60,94	0,41			100	100			-5,61
у тому числі витрат продукції														
сфери матеріального виробництва, включаючи енергетику			65,3	59,6			-3,0			50,2	43,9			-17,7
сфери нематеріальних послуг			34,7	40,4			2,8			49,8	56,1			12,0

Джерело: таблиця "витрати – випуск" України за 2006, 2008, 2009 р. у цінах споживачів (за розрахунками автора).

У табл. 1 показано, що на одиницю сукупного випуску в 2009 р. припадало 60,5 % проміжних витрат, що на 0,41 відсоткового пункту більше, ніж у 2006 р. Це еквівалентно тому, що на одиницю ВВП у 2009 р. припадало 2,56 одиниці вартості сукупного випуску продукції усіх галузей економіки, що на 0,027 одиниці, або на 1,1 %, перевищувало рівень цього ж показника 2006 р. (2,533). Отже, порівняно з докризовим періодом проміжне споживання в Україні було завищено майже на 142 млрд гривень, або на 15,5 %, у розрахунку за методологією

таблиць "витрати – випуск" [5]. Завищене проміжне споживання – "виробництво заради виробництва" – відповідає 61 % обсягу валового внутрішнього продукту, отже, сферу його утворення можна вважати "другою", неефективною економікою держави. З огляду на це можна уявити хоча б приблизні масштаби робочої сили та основних засобів, зайнятих у виробництві "зайвих" проміжних продуктів, а це лише підсилює структурні проблеми економіки, яка не пододала стан недовантаження.

З першого погляду вплив рівня витрат як

таких на сукупну проміжну витратомісткість видається незначним. Однак варто звернутися до повних витрат, щоб переконатися, що подібне бачення є досить спрощеним. Тут загальне відхилення уже складає 5,61 відсоткового пункту, що значною мірою пов'язано з впливом імпорту, оскільки за його допомогою можна усунути деформації національної економіки з точки зору їх відповідності до потреб, а також пом'якшується вплив структурного фактора.

Головною зміною будови економіки України 2006 – 2009 рр. у досліджуваному аспекті є те, що дещо нижчий порівняно з початковим періодом рівень проміжної витратомісткості займають галузі сфери матеріального виробництва, яка у 2009 р. займає у сукупному випуску економіки України частку на 6,3 % меншу, ніж у 2006 р. З 15 галузей цієї сфери коефіцієнти прямих витрат є завищеними тільки у чотирьох: найбільшою мірою у виробництві харчової продукції, напоїв та тютюнових виробів (на 1,48 в. п.), що, скоріш за все, спричинено зростанням рівня витратомісткості даної галузі на тлі різкого підвищення попиту на продукцію першої необхідності і дефіциту фінансових ресурсів унаслідок кризи; у добуванні вугілля, лігніту і торфу, уранової і торієвої руд (на 0,46 в. п.); добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних, та інших галузях промисловості (на 0,07 та 0,08 в. п. відповідно). Дві сировинні галузі: добування вугілля, лігніту і торфу, уранової і торієвої руд та добування корисних копалин, вносять у надмірну витратомісткість поряд з витратним, ще й структурні внески. Для зазначених виробництв спільним є те, що їх технологічне оновлення як передумова підтримання конкурентності не сприяє появі нових

істотних джерел кінцевого продукту й економічного зростання, а отже, воно буде здійснюватися за рахунок подальшого утиснення факторних доходів.

У галузях сфери нематеріальних послуг навпаки можна відзначити значне зростання обсягів прямих витрат. Але і тут є свої витрати- "рекордсмени", наприклад вид діяльності "операції з нерухомістю та здавання під найм", куди відноситься переважна більшість житлового господарства. Водночас порівняно завищене фінансування проміжних витрат відзначається, зокрема, в діяльності транспорту, торгівлі, в галузях державного управління, куди відносяться державний апарат та збройні сили, в охороні здоров'я.

У середовищі повних витрат найбільші відхилення показників 2009 р. від 2006 р. пов'язуються з такими особливостями національної економіки, як металургійна (відхилення – 9,81 в. п.) насиченість експорту та аграрна – особистого споживання. Така комбінація вказує на інфляційну залежність вартості агропродовольчої продукції від динаміки світових цін на метали. Поряд з цим звертає на себе увагу більш висока насиченість проміжного продукту витратами на продукцію будівництва (відхилення – 3,75 в. п.), що, зокрема, може свідчити про низьку якість будинків і споруд, яка змушує часто проводити їх поточні ремонти. Подібний характер носять відхилення з продукції машинобудування (2,68 в. п.), пов'язані з ремонтами устаткування та заміною запасних частин.

Підведемо тепер підсумки умов реалізації кінцевого продукту за його видами та в цілому виходячи з повних витрат (табл. 2).

Таблиця 2

Коефіцієнти повних витрат у сумарному випуску кінцевої продукції в Україні в 2006, 2008, 2009 рр.

Вид економічної діяльності	Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств		Витрати на кінцеве споживання загального державного управління та НКО ДГ		Валове нагромадження основного капіталу		Експорт		Імпорт	
	2006	2009	2006	2009	2006	2009	2006	2009	2006	2009
Сільське, лісове, рибне господарство та мисливство	0,048	0,043	0,019	0,003	0,001	0,001	0,010	0,021	-0,008	-0,009
Добування вугілля, лігніту і торфу; добування уранової і торієвої руд	0,006	0,006	0,005	0,001	0,002	0,002	0,004	0,010	-0,004	-0,007
Добування вуглеводнів та пов'язані з ним послуги	0,020	0,022	0,018	0,004	0,007	0,007	0,009	0,019	-0,009	-0,045
Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	0,002	0,003	0,002	0,000	0,003	0,003	0,005	0,012	-0,004	-0,006
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,070	0,083	0,069	0,002	0,002	0,001	0,023	0,017	-0,016	-0,012
Легка промисловість	0,014	0,013	0,014	0,000	0,000	0,000	0,003	0,004	-0,002	-0,006
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини; целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	0,009	0,011	0,009	0,001	0,004	0,003	0,007	0,009	-0,008	-0,010
Виробництво коксу; ядерних матеріалів; продуктів нафтоперероблення	0,021	0,022	0,018	0,002	0,009	0,006	0,011	0,020	-0,010	-0,019
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,023	0,030	0,020	0,005	0,009	0,005	0,010	0,022	-0,010	-0,036
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	0,004	0,006	0,004	0,001	0,009	0,005	0,003	0,006	-0,003	-0,006
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,012	0,009	0,011	0,002	0,018	0,012	0,009	0,052	-0,011	-0,021
Машинобудування	0,030	0,018	0,029	0,002	0,044	0,026	0,010	0,030	-0,011	-0,031

Інші галузі промисловості	0,004	0,004	0,004	0,001	0,002	0,001	0,003	0,003	-0,003	-0,003
Електроенергетика, газо-, тепло- та водопостачання	0,015	0,016	0,014	0,005	0,005	0,004	0,007	0,013	-0,007	-0,010
Будівництво	0,001	0,001	0,001	0,000	0,032	0,023	0,001	0,001	-0,001	-0,001
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	0,046	0,059	0,042	0,004	0,017	0,012	0,152	0,035	-0,159	-0,037
Діяльність готелів та ресторанів	0,004	0,005	0,004	0,001	0,001	0,001	0,002	0,004	-0,002	-0,004
Діяльність транспорту	0,024	0,029	0,022	0,005	0,009	0,007	0,014	0,038	-0,014	-0,035
Діяльність пошти та зв'язку	0,011	0,010	0,011	0,001	0,002	0,001	0,005	0,005	-0,005	-0,004
Фінансова діяльність; оплата послуг фінансових посередників	0,008	0,008	0,007	0,001	0,003	0,002	0,009	0,007	-0,009	-0,010
Операції з нерухомим майном; оренда машин та устаткування; прокат побутових виробів і предметів особистого вжитку	0,012	0,020	0,012	0,003	0,003	0,006	0,007	0,006	-0,007	-0,006
Діяльність у сфері інформатизації	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,002	-0,001	-0,001
Дослідження та розробки	0,000	0,000	0,000	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	-0,001	-0,001
Діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, інжинірингу; надання послуг підприємцям	0,007	0,010	0,007	0,002	0,004	0,005	0,011	0,010	-0,012	-0,012
Державне управління	0,001	0,002	0,001	0,017	0,001	0,001	0,001	0,001	-0,001	-0,002
Освіта	0,003	0,003	0,003	0,019	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,002	0,002	0,002	0,014	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000
Санітарні послуги, прибирання сміття та знищення відходів	0,001	0,001	0,001	0,001	0,000	0,000	0,001	0,000	-0,001	-0,001
Діяльність громадських організацій	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг	0,003	0,003	0,003	0,003	0,000	0,000	0,001	0,002	-0,001	-0,002
Надання індивідуальних послуг	0,001	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	-0,001	0,000
Усього	0,404	0,441	0,356	0,105	0,188	0,133	0,320	0,351	-0,320	-0,336
у тому числі витрат продукції										
сфери матеріального виробництва, включаючи енергетику	0,279	0,286	0,238	0,030	0,145	0,095	0,115	0,239	-0,108	-0,221
сфери нематеріальних послуг	0,126	0,155	0,118	0,075	0,043	0,038	0,205	0,113	-0,212	-0,115
агропродовольчого сектору	0,119	0,126	0,088	0,005	0,003	0,002	0,033	0,038	-0,025	-0,021
паливно-енергетичного комплексу, включаючи коксовиробництво та нафтоперероблення	0,046	0,049	0,041	0,008	0,018	0,014	0,024	0,049	-0,023	-0,072

Джерело: Таблиця "витрати – випуск" України за 2006, 2008, 2009 рр. у цінах споживачів.

В Україні серед складових кінцевого продукту в 2009 р. найбільшою величиною питомих повних витрат вирізняються експорт та витрати домашніх господарств (відповідно 0,351 та 0,441). Однак у 2006 р. економіка компенсувала це за рахунок більш витратомісткого імпорту, тоді як у 2009 р. імпортувала менш витратну порівняно з власними проміжними витратами продукцію (коефіцієнти повних витрат – 0,320 та 0,336) і несла на цьому істотні втрати. Така нееквівалентність зачіпала не мінеральні паливно-енергетичні продукти критичного імпорту, які Україна об'єктивно не в змозі виробляти, а значну кількість інших видів продукції.

У цілому по економіці України у 2009 р. рівень повних витрат порівняно із 2006 р. було знижено за продукцією сфери матеріального виробництва на 35,8 %, компенсуючи це за рахунок підвищення рівня споживання послуг. Повні витрати продукції агропродовольчого сектору зросли на 6 % за рахунок значного підвищення рівня витрат на виробництво харчової продукції, напоїв та тютюнових виробів – на 15,6 %.

Повна енергомісткість ВВП України у 2009 р., включаючи витрати енергоресурсів на сировинні цілі, перевищувала рівень 2006 р. Якщо абстрагуватися від компенсації внутрішніх витрат імпортом, який вуалює дійсний рівень споживання вуглеводнів – нафти та газу,

то на одиницю кінцевих споживчих витрат домогосподарств у 2009 р. їх споживалося на 10 % більше, ніж у 2006 р., експорту – на 47 %; по продукції електроенергетики – відповідно на 6,25 та 46 %. Наведені відхилення характеризують потребу в широкомасштабних енергозберігаючих заходах. Зрозуміло, що найменша зміна цін на один з енергетичних компонентів здатна призвести до значного підвищення загальної витратомісткості ВВП.

Провівши структурний аналіз відтворення в міжгалузевих моделях "витрати – випуск" та проаналізувавши вплив світової фінансової кризи у 2008 – 2009 рр., внаслідок якої промисловість України була відкинута щонайменше до рівня 2004 р., очевидно стає негативна тенденція зниження показників, зокрема в тих галузях, із якими пов'язані існуючі рамки економічного зростання. За показниками рентабельності вони в цілому є низькорентабельними і не відповідають фінансовим індикаторам не тільки міжнародної, а й внутрішньої міжгалузевої конкурентності. Зростання промислового виробництва протягом I півріччя 2010 р. певною мірою компенсувало спад минулих двох років, але загальна тенденція все ще є спадною. Такий стан подій у національній економіці, зокрема в процесах, пов'язаних із відтворенням капіталу, свідчить про колосальні дисбаланси всередині економічної системи та серйозні зрушення в структурі капіталоутворення,

усунення яких потребує невідкладного втручання як зі сторони контролюючих органів державної влади, так і зі сторони суб'єктів господарювання різних сфер економічної діяльності. Також посилюється необхідність наукового обґрунтування та створення економічної моделі для оперативних маніпуляцій у середовищі структурних змін в економіці, яка б дозволяла проводити якісні перетворення в економічних системах, що тісно пов'язані із функціонуванням капіталу.

Література: 1. Геєць В. М. Україні вкрай важливо захиститися від спекулятивного капіталу [Електронний ресурс] / В. М. Геєць // "Дзеркало тижня". – № 5. – Режим доступу : http://dt.ua/ECONOMICS/geets_ukrayini_vkray_vazhlyvo_zahistsysya_vid_spekulyativnogo_kapitalu-59220.html. 2. Історія економічних учень : підручник / Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін. ; за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. – К. : КНЕУ, 1999. 3. Модель міжгалузевого балансу Леонт'єва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Модель_Леонт'єва. 4. Головка В. А. Система національних рахунків України: сучасний стан та напрямки удосконалення / Головка В. А. // Статистика України: щорічний науково-інформаційний журнал. – 2001. – № 1(12). – С. 4–10. 5. Таблиця "витрати – випуск" України за 2005 рік в основних цінах : статистичний збірник / Державний комітет статистики України. – К., 2007.

References: 1. Geiets V. M. Ukraini vkrai vazhlyvo zakhystysia vid spekuliatyvnoho kapitalu [Electronic resource] / V. M. Geiets // Dzerkalo tyzhnia. – No. 5. – Access mode : http://dt.ua/ECONOMICS/geets_ukrayini_vkray_vazhlyvo_zahistsysya_vid_spekulyativnogo_kapitalu-59220.html. 2. Istorya ekonomichnykh uchen [History of economic studies] / L. Ya. Korniiichuk, N. O. Tatarenko, A. M. Poruchnyk ; za red. L. Ya. Korniiichuk, N. O. Tatarenko. – K. : KNEU, 1999. 3. Model mizhhaluzevogo

balansu Leontieva [Electronic resource]. – Access mode : http://uk.wikipedia.org/wiki/Модель_Леонт'єва. 4. Holovko V. A. Systema natsionalnykh rakhunkiv Ukrainy: suchsnyi stan ta napriamky udoskonalennia [National accounts of Ukraine: modern state and directions of improvement] // Statystyka Ukrainy. Shchorichnyi naukovo-informatsiinyi zhurnal. – 2001. – No. 1(12). – Pp. 4–10. 5. Tablytsia "vytraty – vypusk" Ukrainy za 2005 rik v osnovnykh tsinakh : statystychnyi zbirnyk / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. – K., 2007.

Інформація про автора

Луцков Віталій Олегович – мол. наук. співробітник відділу економічного зростання та структурних змін в економіці, здобувач ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" (01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26, к. 1001, e-mail: Lutskov_ief@ukr.net).

Інформация об авторе

Луцков Виталий Олегович – мл. научн. сотрудник отдела экономического роста и структурных изменений в экономике, соискатель ГУ "Институт экономики и прогнозирования НАН Украины" (01011, г. Киев, ул. Панаса Мирного, 26, к. 1001, e-mail: Lutskov_ief@ukr.net).

Information about the author

Lutskov Vitaliy Olegovich – Junior scientist, post graduate student at the department of Economic growth and Structural changes in economy of Institute for Economics and Forecasting Ukrainian National Academy of Sciences (Panasa Myrnogo str., 26, office 1001, Kyiv, 01011, e-mail: Lutskov_ief@ukr.net).

Рецензент
докт. екон. наук,
доцент Попов О. Є.

Стаття надійшла до ред.
22.02.2012 р.

